

8. Про затвердження Положення про забезпечення незалежності аудитора: Рішення Аудиторської палати України від 24.12.2009 р. № 209/5 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=vr9_5230-09.

УДК 657.1

Мельничук Я.П.,
аспірант кафедри обліку, аналізу та аудиту в АПК
(ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»)

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА КОНТРОЛЬ ЇЇ ЯКОСТІ

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена актуальному нині питанню технології виробництва органічної продукції та контролю за дотриманням її якості. В статті проаналізовано технологічні особливості виробництва органічної продукції зазначені в міжнародних стандартах та в українському законодавстві. Визначено також місце державних та інспектуючих органів в процесі контролю за дотриманням правил виробництва органічної продукції.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: органічне землеробство, органічне виробництво, технологія виробництва, органічна продукція.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Недостатній контроль за технологією виробництва органічної продукції з боку держави та відсутність державного органу, що перевіряє якість органічної продукції, породжує протиріччя між законодавчими нормами та фактичним станом справ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання контролю якості органічного виробництва розглядали вчені-економісти, зокрема: Кропивко М.Ф [3], Ковальова О.В [3], Никитюк Ю. А. [4] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. З моменту впровадження в Україні органічного землеробства досліджено багато питань стосовно виробництва органічної продукції, але питанню контролю за технологією виробництва органічної продукції присвячена мала доля досліджень. Що стосується технологічного процесу виробництва органічної продукції, то тема є новою та актуальною зважаючи на збільшення числа органічних підприємств.

Формулювання мети і завдання дослідження. Визначити основні особливості в технології виробництва органічної продук-

ції та дослідити механізм здійснення контролю органічного виробництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для України виробництво органічної продукції не новий, а давно забутий спосіб вирощування культур. Сьогодні критерієм ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, крім нарощування обсягів виробництва, є якість продукції, яка забезпечується використанням біологічних методів землеробства, до яких відносять також органічне землеробство. Сільськогосподарські виробники зацікавлені у завоюванні нових для України ринків органічної продукції, тому в останні роки відбувається стабільний приріст числа органічних виробників та збільшення площ сертифікованих сільськогосподарських угідь. Водночас користувачам інформації потрібна достовірна інформація про технологію виробництва органічної продукції та процес здійснення контролю якості органічної продукції, фундаментом для цього повинні буди нормативно-правові акти які покликані організувати та систематизувати технологічний процес всього виробництва.

Технологія виробництва в сільському господарстві – це спосіб вирощування сільськогосподарської продукції, який відрізняється своїми методами, правилами, вимогами та, як результат, властивостями кінцевого продукту.

Органічне сільськогосподарське виробництво належить до природного землеробства, яке включає багато різновидів (систем). Ідея органічного виробництва — повна відмова від застосування ГМО та антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів відбувається приріст гумусу і як результат — збільшення урожайності сільськогосподарських культур. Результатом органічного виробництва є екологічно безпечна продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів. Ідея органічного землеробства є популярною у багатьох країнах світу, в тому числі й в Україні [5].

Характерною особливістю органічного сільськогосподарського виробництва є наявність суворо регламентованих умов та правил процесу виробництва, відповідність яким визначається результатом сертифікації виробництва (може тривати до двох років) та періодичного інспектування (контроль виробництва, переробки та обігу органічної продукції). За умов дотримання стан-

дартів органічного виробництва продукція отримує право позиціонуватись на ринку під маркою «органічна» [3].

Технологічний процес виробництва органічної продукції істотно відрізняється від технологічного процесу виробництва звичайної сільськогосподарської продукції. Основною відмінністю є ряд обмежень: відмова від використання хімічних добрив та засобів захисту рослин, деяких дезінфікуючих засобів, антибіотиків та ліків. Крім того, врожайність стимулюється біологічними методами збереження та відтворення родючості ґрунтів. Лише дотримання всіх вимог перехідного періоду при виробництві органічної продукції дасть змогу підприємству отримати сертифікат, який дозволить маркувати продукцію позначкою «органічна» та використовувати затверджений Мінагрополітики логотип.

Згідно Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» здійснювати виробництво органічної продукції (сировини) має право фізична чи юридична особа, яка пройшла оцінку відповідності виробництва органічної продукції (сировини), отримала сертифікат відповідності та включена до Реєстру виробників органічної продукції (сировини).

Цей Закон також містить детальні правила виробництва органічної продукції (сировини) рослинного походження, тваринного походження, аквакультури, морських водоростей, продукції бджільництва. На сьогоднішній день розроблений проект постанови уряду країни, що роз'яснює технологію виробництва переробленої органічної продукції рослинного походження, у тому числі грибів [1].

Краще роз'яснення технології виробництва органічної продукції міститься в міжнародних стандартах COROS (The Common Objectives and Requirements of Organic Standards), розроблених Міжнародною федерацією органічного сільськогосподарського руху IFOAM. Сертифікація органічного виробництва в Україні та в інших країнах проводиться за міжнародними стандартами країн або об'єднань країн та за приватними стандартами, що визнаються на міжнародному ринку. Сертифікація проводиться не менше одного разу, а в більшості випадків — двічі на рік і сертифікат є дійсним протягом одного року, наступного року уже слід проводити пересертифікацію [6].

Контроль якості готової продукції проводиться інспектуючим органом вибірково чи при наявності обґрунтованих підозр. Про суттєві зміни у господарському процесі підприємству потрібно повідомляти сертифікуючій установі [6]. Щодо державного на-

гляду, то його система розроблена лише на папері, а в реальності вона малоефективна або взагалі недіюча.

Робоча група при Міністерстві аграрної політики та продовольства України стверджує, що відсутність ефективної системи державного нагляду відповідно до Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», спричинена тим, що планувалося, що нагляд буде здійснюватися Державною інспекцією сільського господарства України, яка перебуває у стадії ліквідації (з вересня 2014 р.).

Водночас, повноваження в частині здійснення державного нагляду (контролю) за виробництвом та обігом органічної продукції та сировини передано до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеності та окремих показників якості харчових продуктів (рис.1).

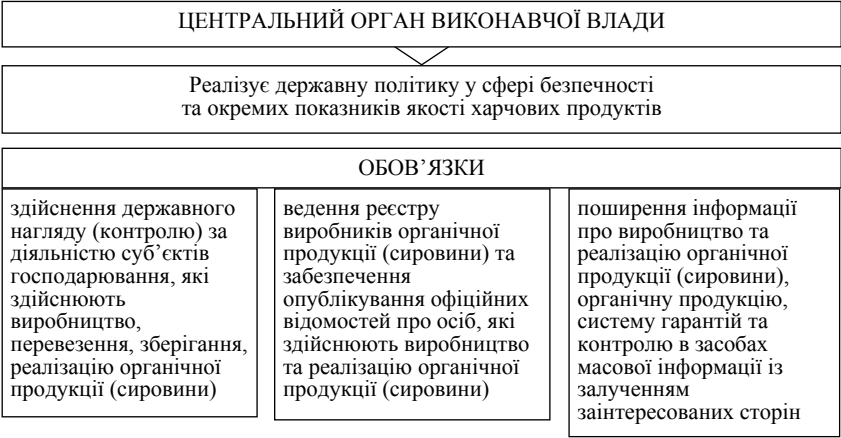

Рис.1. Обов'язки центрального органу виконавчої влади згідно Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»

Однак, станом на сьогодні не затверджене навіть Положення про даний центральний орган виконавчої влади та немає працевлаштованого персоналу. Більше того, Національну систему контролю за безпечністю харчових продуктів та кормів не приведено у відповідність до Постанови ЄС [2].

Таким чином, державний контроль за якістю органічної продукції на практиці здійснюється тими ж органами, що і звичайних продуктів харчування, серед них: Державна санітарно-

епідеміологічна служба України, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба, Державна служба з карантину рослин України, Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів, Міністерство екології та природних ресурсів, Державна екологічна інспекція.

Приходимо до висновку, що на рівні сільськогосподарських підприємств відсутня ефективна система управління якістю органічної продукції. Забезпечення і контроль якості здійснюється керівниками відповідних технологічних служб і структурних підрозділів у рамках своїх посадових інструкцій та сертифікаційним органом. Для формування системи якості органічної продукції підприємствам слід мати взаємозв'язану програму забезпечення якості сировини і продукції між виробниками та переробниками. Кожна служба повинна виконувати свої функції по управлінню якістю продукції в процесі органічного виробництва на кожному етапі, від обробки ґрунту до збуту [4]. В свою чергу, державні органи проводять періодичні перевірки за вибірковими планами та позапланові – залежно від санітарно-епідеміологічної ситуації, а також за повідомленнями підприємств, установ, організацій та громадян.

Висновки і перспективи досліджень у даному напрямку. Наразі в Україні немає налагодженої системи стандартів з технології виробництва органічної продукції. Головні вимоги щодо технологічного процесу виробництва органічної продукції в Україні зазначені в Законі України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», але Закон слугує радше узагальнюючим та рекомендаційним нормативним документом. Підприємству виробнику органічної продукції слід спиратись на внутрішні стандарти сертифікаційного органу, або міжнародні, такі як Постанови Ради ЄС.

Щодо контролю якості органічної продукції на рівні підприємства, то він здійснюється керівниками відповідних технологічних служб і структурних підрозділів у рамках своїх посадових інструкцій. На державному рівні він мав би здійснюватись центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, але за суттю інспектується тими ж органами, що й виробництво традиційної сільськогосподарської продукції та звичайно ж сертифікаційним органом, як мінімум кожного року та за необхідності.

Бібліографічний список

1. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 3 вересня 2013 р. № 425-VII]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
2. Виробництво органічної продукції [Електронний ресурс] // Ініціатива Міністерства аграрної політики та продовольства. — 2015. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/system/files/8.2.%20Basic%20Material%20UKR.pdf>.
3. Кропивко М.Ф. Екологічна диверсифікація використання сільськогосподарських земель в Україні / Кропивко М.Ф., Ковальова О.В. // Економіка України. — № 7. — 2010 — С. 78-85
4. Никитюк Ю. А. Особливості організації органічного виробництва та переробки лікарської рослинної речовини: III Міжнародна науково-практична конференція «Органічне виробництво і продовольча безпека» — Житомир: Вид-во «Полісся», 2015. — С. 435–437.
5. Органічне землеробство [Електронний ресурс] // BIOFARM ORGANIC. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://biofarm-organicplus.com/nasha-diyalnist>.
6. Як пройти органічну сертифікацію? [Електронний ресурс] // Федерація органічного руху України. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-44-34?start=1>.

УДК 657.1

Остапенко Ю.П., к.е.н.,
старший викладач кафедри обліку, аналізу та аудиту
в АПК (ДВНЗ КНЕУ ім. Вадима Гетьмана)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

АНОТАЦІЯ. В статті розглядаються організаційні аспекти внутрішнього аудиту на сільськогосподарських підприємствах, визначено об'єктивність створення на підприємствах аграрної галузі служб внутрішнього аудиту, а також досліджено проблеми впровадження внутрішнього аудиту в аграрному секторі економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аудит, внутрішній аудит, сільськогосподарські підприємства, аграрний сектор економіки.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні умови господарювання характеризуються постійним збільшенням поточної економічної інформації як на зовнішньому, так і на внутрішньому